

Skolēna šifrs:

Olimpiāde vēsturē 12. klasei: 3. posms

2015. gada 24. februārī

"Saimniecība un politika Latvijā 16. – 20. gs."

1. uzdevums. (7 punkti)

Raksturojiet tabulā minēto vēsturisko personību lomu un nozīmi Latvijas vēsturē!

Vilhelms Ņuze	
Mārgers Skujenieks	
Kārlis Balodis	
Pēteris Stučka	
Nikolajs Mollīns	
Pauls Dzērve	
Antons Benjamiņš	

2.uzdevums. (3 punkti)

Apskatiet 2012. gadā Rīgā, Grīziņkalna rajonā (Tallinas, Augusta Deglava un Pērnavas ielu apkārtnē) atklāto pieminekli un atbildiet uz jautājumiem!

1. Kam par godu šis pieminekli ir izveidots? (1 punkts)

---

2. Ar kādiem latviešu nācijai svarīgiem procesiem ir saistīts šis pieminekli? (2 punkti)

3.uzdevums. (8 punkti)

Izlasiet dokumenta fragmentu un īsi, precīzi atbildiet uz jautājumiem!

„[...] mēs nolemjam dibināt grupu, kura sekos, kā tiek ievērotas mūsu tautas ekonomiskās, kultūras un indivīda tiesības. Aņņemamies atklāti, bez cenzūras un spiediena no ārpuses informēt starptautiskās organizācijas par pārkāpumiem, kas tiek izdarīti pret mūsu tautas materiālajām un garīgajām vērtībām, kā arī pret pašu tautu. Mūsu princips - aizšķērsot ceļu meliem un teroram. Dot visām tautām brīvi izvēlēties savu attīstības ceļu. Ievērot Helsinku apspriedes nobeiguma dokumentā izvirzītos principus, grupu nolemjam nosaukt Helsinku vārdā. [...]”

(No: *Okupācijas varu politika Latvijā 1939-1991: Dokumentu krājums.*
Red. E.Pelkaus. Rīga: Nordik, 1991. 590. lpp.)

1. Datējiet dokumenta tapšanas laiku! (1 punkts)

---

2. Kāds ir minētās grupas nosaukums? (1 punkts)

---

3. Kādas Latvijas vēsturē nozīmīgas pārvērtības politikā un ekonomikā iesākās dokumenta tapšanas laikā? (2 punkti)

a) pārvērtības politikā:

---

b) pārvērtības ekonomikā:

---

4. Konkretizējiet, kas dokumentā domāts ar:

a) tautas ekonomiskajām tiesībām? (1 punkts)

---

b) pārkāpumiem pret tautas materiālajām vērtībām? (1 punkts)

---

5. Kā jāsaprot pieminētā brīvība izvēlēties savu attīstības ceļu? (1 punkts)

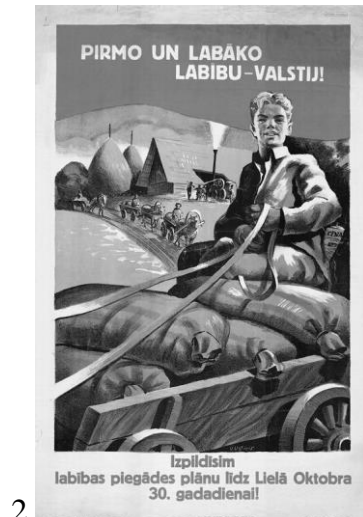
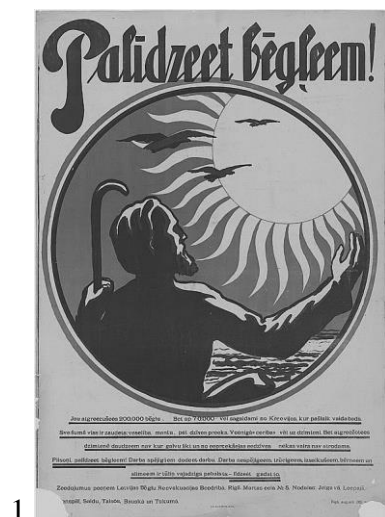
---

6. Kas ir Helsinku apspriede? (1 punkts)

4.uzdevums. (10 punkti)

Aplūkojiet attēlus un atbildiet, ar kādu laika posmu un ar kādu vēsturisku notikumu tie ir saistīti!

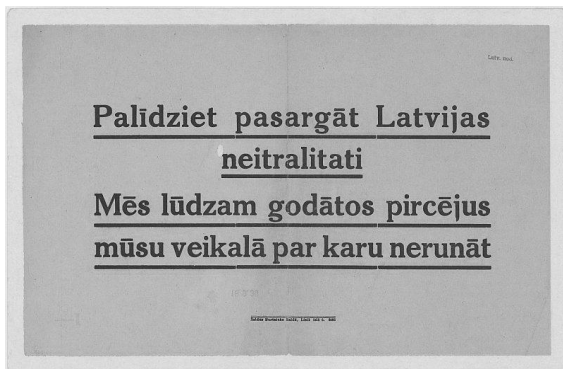
4

5

6

7

8

9

10

1.

2.

3.

4.

5.

6.

7.

8.

9.

10.

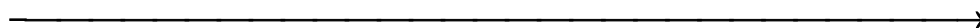

5.uzdevums. (10 punkti)

Sakārtojiet minētos notikumus hronoloģiskā secībā, pareizās atbildes ierakstot kvadrātos!

A	Brestas miera līguma noslēgšana
B	Pirmā arklu revīzija Latvijas teritorijā
C	Padomju rubļa ieviešana Latvijā
D	Kurzemes un Zemgales hercogistē pieņemta “Valdības formula”
E	Dzirnavnieku dumpis Jelgavā
F	Pirmo kolhozu izveidošana Latvijā
G	Lielais mēris Latvijas teritorijā
H	Rīgas biržas bankas dibināšana
I	Latvija kļūst par Eiropas Savienības dalībvalsti
J	Latvijā darbu sāk Satversmes sapulce

<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>
----------------------	----------------------	----------------------	----------------------	----------------------	----------------------	----------------------	----------------------	----------------------	----------------------

6.uzdevums. (10 punkti)

Izlasiet fragmentus no Dāvida Beikas un Bernharda Bīlenšteina atmiņām un atbildiet uz jautājumiem!

Vācu mācītāja muižai pieejam trijās grupās, pa seši vīri katrā. [...] Mācītājs Bīlenšteins – viens no baronu karognesējiem. [...] Šis melnsvārcis daudz rakstījis par latviešu pirts lāvām,

lākturiem un lemesnīcām. Viņš „pierādījis”, ka bez junkuru kultūras latvieši būtu palikuši kužas un nemākuļi. [...] Un Bīlenšteina var ticēt! Viņš ir Baltijas „koka laikmeta” pētnieks un latviešu „nacionālās” kultūras veicinātājs! Atzīts lietpratējs latviešu lietās un Krievijas Zinātņu akadēmijas korespondējošais loceklis. [...] Klauvējam pie loga. Iznāk mūsu partijas biedre Lince. Slēpdama uztraukumu, viņa stāsta nepatīkamas lietas: Bīlenšteins aizšmaucis soda ekspedīcijai līdz! No viņa ģimenes locekļiem muižā neviens nav palicis. – Bet muižu mēs dedzināsim! – cieši nosaka Lielais Roberts. Biedre sāk mūs atrunāt. Zālei uguni pielikdami, visu muižu nopostīšot: strādnieki ziemas laikā bez pajumtes palikšot. Pašā muižā labs pulciņš partijas biedru. [...] Bet vai visus asinsdarbus atstāsim neatriebtus? Vai melnajam sakārnim neliksim sajast tautas dusmas? Vai veco melkuli un spiegu netiesāsim? Lince ieteic sadedzināt Bīlenšteina inventāru. [...] Nolemjam sadedzināt Bīlenšteina mantas un baronu draudzes dokumentus. Sārtu rīkosim muižas parkā, lai dzirksteles un dūmi iet uz pilsētu. Tas varēs gan radīt Dobelē uztraukumu, bet citas izejas nav. [...] Kāds lielisks sārts! Nē, tas ir vairāk nekā sārts. Tas ir altāris, kur liesmās paceļas sēras par kritušiem biedriem. Tas – altāris, kur sadeg tilti atpakaļ uz veco pasauli! Tas – uguns stabs naktī, kas apliecina, ka mūsu revolūcija dzīvo un dzīvos! Varenā uguns aprij visu: gleznas un gultas veļu, mēbeles un ekipāžas, ķēķa piederumus un grāmatas. Sārts atgādina jau mērenu lauku ugunsgrēku. Bet mēs to neapnikuši barojam un barojam. Krīt Bīlenšteina goda diploms no „Latviešu draugu biedrības”. Tas iesiets košā mapē un drukāts vecmodīgā latviešu valodā uz brīnum smalka papīra. Krīt sacerējumi par latviešu „koka” valodu un viņu koka celtnēm, grāmatas par latviešu mājturības un saimniecības rīkiem un piederumiem. [...] Neko darīt. „Habent sua fata libelli!” (arī grāmatām savi likteņi) – saka senromiešu paruna.

(No: Dāvids Beika. *Mežabrāļu gads: Memuāri*. Rīga, 1956. 29.-33.lpp.)

[...] stāvoklim arvien vairāk saasinoties, mēs bijām nolēmuši pārvest vecākus no Dobeles uz Jelgavu, pie tam līdzī paņemt varēja tikai pašu nepieciešamāko. Bija jau arī pēdējais laiks, jo dažas dienas pēc viņu aizbraukšanas mācītājmuižā ieradās kāda banda, kas bija nodomājusi nodedzināt māju kopā ar vecākiem, taču, uzklusot nomnieka lūgumu, iebrucēji to neizdarīja. Visa manta tika sasista gabalu gabalos, skapji apgāzti, klavieres un harmonijs sakapāti [...], tā ka visas istabas bija lausku un putekļu pilnas. Mājas priekšā dega liels sārts, kurā tika iegrūsti un sadedzināti visi rati un daudz kas cits. Tēva rakstāmistabā es grūžos atradu tikai vienu sasietu sainīti ar uzrakstu „Savāktie latviešu lamu vārdi un lāsti” – kāda laime latviešu tautai, ka pēc tēva sakopotā lielā zinātniskā materiāla iznīcināšanas ir saglabāti vismaz šie vārdi! Manam tēvam, kurš visu darba mūžu bija veltījis latviešu valodas, latviešu tautas vēstures, latviešu kultūras izpētei, vēlāk tika jautāts, vai pēc šiem pārdzīvojumiem viņš savas agrāk izdotās atmiņas „Kāda laimīga dzīve” būtu tāpat nosaucis? Bez kavēšanās viņš atbildēja apstiprinoši: viņš nevarot visu tautu nosodīt par neceļos novestās jaunatnes muļķību. Šajos mēnešos tapa zināms, ka revolūcijas tribunāls Rīgā ir neklātienē piespriedis tēvam nāvessodu. Spriedums netika izpildīts, tomēr šī ziņa sagādāja mums raizes, jo tajos laikos uzbrukumi notika itin bieži. [...] Asinis, pelni, gruveši un asaras – tas bija šo mēnešu guvums. Pret nemierniekiem, kas ar savām bandām līdz pamatiem nodedzināja muižas, nošāva muižniekus, mežsargus un mācītājus, valdība sūtīja karaspēku. Tika apcietināts un pakārts arī Dobeles baznīcas latviešu ķesteris. Latvieši domāja, ka tēvs viņu esot uzrādījis, bet viņi maldījās.

(No: Bernhards Bīlenšteins. *Bet mājas palika*. Rīga, 1998. 41.-42.lpp.)

1. Ar ko ir saistīti tekstos minētie notikumi? (1 punkts)

---

2. Kādēļ atmiņu autori atšķirīgi attēlo Dobeles mācītāja muižas nodedzināšanas iemeslus? Nosauciet divus argumentus katra autora tekstā! (4 punkti)

---

3. Salīdziniet atmiņu autoru nostāju pret tajās aprakstītajiem notikumiem un uzrakstiet savus secinājumus par to, vai šīs atmiņas ir objektīvas un ko tās dod vēstures izpētei! (5 punkti)

7.uzdevums. (5 punkti)

Apskatiet attēlus un atbildiet uz jautājumiem!

1. Pagājušajā gadā Latvijā tika atzīmēta 300. dzimšanas diena attēlā redzamajam cilvēkam. Kā viņu sauc? (1 punkts)

---

2. Kādi ir šī cilvēka nopelni? (2 punkti)

---

3. Kāda ierīce redzama attēlā un kāds tai ir sakars ar attēlā redzamo cilvēku? (2 punkti)

8.uzdevums. (8 punkti)

Uzrakstiet abiem norādītajiem notikumiem vismaz divus cēloņus un vismaz divas sekas!

<i>Cēloņi</i>		<i>Sekas</i>
	Merkantilisma politika Kurzemes un Zemgales hercogistē	
	Dzimtbūšanas izveidošanās Latvijas teritorijā	

9.uzdevums. (11 punkti)

Izlasiet fragmentu no Latvijas Nacionālās neatkarības kustības (LNNK) padomes paziņojuma par organizācijas mērķiem un atbildiet uz jautājumiem!

„Mūs ļoti satrauc latviešu tautas stāvoklis Latvijā. Pirmo reizi savas pastāvēšanas vēsturē tā kļūst par nacionālu minoritāti savā zemē. Daļu tautas iznīcināja staļinisma masu represijās. Nepamatoti izvērstā smagā rūpniecība sekmēja masveidīgu cittautiešu ieplūšanu republikā (pēckara periodā aptuveni 700 tūkstoši cilvēku). Stagnācijas perioda nelikumības veicināja tautas kultūras, tikuma un darbaspēju pagrimumu. Bezatbildīgas un nekompententas vadības dēļ deformēta rūpniecība un panīkusi lauksaimniecība, cilvēkos izveidojusies bezsaimnieciska attieksme pret apkārtni. Latvijas daba tiek rūpnieciski piesārņota, tās resursi - izsaimniekoti. Tautas izglītība un veselības aizsardzība ir nepieļaujami zemā līmenī. Mūsu tautas vidējais mūža ilgums kļuvis mazāks nekā jebkurai citai tautai Eiropā. Mūsuprāt, šie un vēl citi apstākļi apdraud latviešu tautas vitālās intereses, pat tās izdzīvošanu. Sekmīgi aizstāvēt tautas intereses un atrisināt daudzas samilzušas problēmas latvieši var tikai pilnīgas nacionālās suverenitātes apstākļos. [...]”

(No: *Tauta. Zeme. Valsts. Latvijas Nacionālās neatkarības kustība dokumentos.*
Rīga: Latvijas Valsts arhīvs, 1995. 11.-13.lpp.)

1. Kāds bija latviešu īpatsvars (procentos) Latvijā dokumenta tapšanas laikā? (1 punkts)

---

2. Kad notika staļinisma masu deportācijas? (1 punkts)

---

3. Nosauciet divus cēloņus, kāpēc smagā rūpniecība bija „nepamatoti izvēsta”? (2 punkti)

1) _____

2) _____

4. Nosauciet divus cēloņus, kāpēc lauksaimniecība bija „panīkusi”! (2 punkti)

1) _____

2) _____

5. Kas ir „stagnācijas periods”? (1 punkts)

_____

6. Nosauciet divas pazīmes, kā izpaudās „bezsaimnieciska” attieksme pret apkārtni un rūpnieciskā piesārņošana? (2 punkti)

1) _____

2) _____

7. Nosauciet divus cēloņus, kādēļ samazinājies tautas vidējā mūža ilgums? (2 punkti)

1) _____

2) _____

10.uzdevums. (4 punkti)

Apskatiet tabulu par Kurzemes kroņa muižu ienākumiem (procentos) 19.gadsimta 30.gados un atbildiet uz jautājumiem!

Ienākuma avots	Palcgrāves muiža	Platonas muiža	Bārtas muiža	Grobiņas muiža	Kalnamuiža
Laukkopība	76,6%	70,7%	61,3%	61,7%	67,2%
Lopkopība	12,4%	13,4%	12,2%	20,7%	19%
Krogi	7,2%	8,6%	18,7%	11,2%	4%
Dārzs	0,1%	-	0,14%	0,1%	0,4%

1. Kura saimniecības joma deva lielākos ienākumus un kāpēc? (1 punkts)

_____
_____
_____

2. Kāpēc lopkopībai ir tik maza nozīme? (2 punkti)

_____
_____
_____

3. Kāda loma ir muižās esošajam dārzam? (1 punkts)

_____
_____
_____

11.uzdevums. (10 punkti)

Aplūkojiet tabulā dotos rūpniecības uzņēmumu nosaukumus, ar „X” atzīmējiet periodu, kurā tie darbojās, un ar līniju savienojiet uzņēmuma nosaukumu ar atbilstošu rūpniecības nozari!

Uzņēmuma nosaukums	Līdz 1914.g.	1918.–1940.g.	Pēc 1945.g.	Rūpniecības nozare
Alfa				mašīnbūve
Ērenpreiss				autobūve
Felzers un Ko (<i>Felser & Co</i>)				vagonbūve
Fēnikss (<i>Phönix</i>)				elektronika
Ēlrihs un Ko (<i>Öhlich & Co</i>)				mikroautobusi
Lange un dēls				kuģu būvētava
Provodņiks (<i>Prowodnik</i>)				gumijas izstrādājumi, riepas
RAF				radioaparāti
Vairogs				velosipēdi
VEF				naftas pārstrāde

12.uzdevums. (5 punkti)

Aplūkojiet attēlus un atbildiet, ar kādu uzņēmumu un ar kādu laika posmu tie ir saistīti!

1.

2.

3.

4.

5.

1.

2.

3.

4.

5.
